

בינ"ו עמ"י עש"ו

קונטרס

מגיד דבריו ליעקב

שיחות מוסר על סדר פרשיות השבוע

כולל

דברי חיזוק והתעוררות

בענייני עבודת ה'

נסדר ונערך משיחות מוסר

שנאמרו במקהלות על ידי

הגאון הגדול

רבי יעקב חיים סופר שליט"א

ראש ישיבת 'כף החיים'

בצירוף חידו"ת על הפרשה

פרשת במדבר

ירושלים עיה"ק תובכ"א

תשע"ט לפ"ק

שיחות מוסר אלו הנדפסים כאן בס"ד, נסדרו ונערכו מתוך קלטות של שיחות מוסר שנמסרו בשנת תשמ"ה בירושלים ת"ו. ואם שגיתי, איתי תלין משוגתי. ובקשתינו שטוחה לפני המעיינים ה"ו, כי כל שגגה וטעות יתלו בחסרון דעת העורך, ואנא יעמידוני על טעותי.

בסוף החוברת מצורף מאמר על פרשת השבוע, ממאמרי רבינו שליט"א על התורה כת"י, אשר רואה אור לראשונה כאן בס"ד.

כל המעוניין לזכות את הרבים ולפתוח נקודת מכירה לחוברות אלו, בבית הכנסת / ישיבה / מקוה וכיו"ב, על ידי קופה [שיניחנה מליל שישי עד מוצ"ש מדי שבוע], ניתן לפנות למערכת ההפצה.

**לכל ענייני ההפצה יש לפנות בשעות בין
הסדרים, לפלאפון מספר 0527622629**

ניתן להשיג את החוברות בנקודות המכירה

©

כל הזכויות שמורות

אין לצלם להעתיק לשכפל וכל כיו"ב,
בלא רשות מפורשת בכתב מהמחבר
הערות והארות תיקונים יתקבלו בשמחה,
ובעז"ה יתוקנו במהדורה הבאה

להערות והארות
ניתן לפנות בשעות בין הסדרים
לפלאפון מספר 0548-542-164

פרשת במדבר

**'במדבר' - ענוה / משה קיבל תורה מסיני / חומר
הגאווה ומעלת הענוה / תורה תחילה / על ידי הענוה
זוכים לתורה ולקביעת הלכה כמותו**

מפתח העניינים

פרשת 'במדבר' - לפני חג השבועות / מושים עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו /
'משה קיבל תורה מסיני' ולא נאמר 'בסיני' / לקנות את התורה - על ידי 'ענוה'
'נמשלו דברי תורה למים' / אין התורה שוכנת בגוף שאינו בעל מידות טובות
/ ספר 'אורחות צדיקים' פותח תחילה בגנות ה'גאווה' ומעלת ה'ענוה' / חומר
מידת ה'גאווה' / זהירות מענוה מזוייפת / סדר המדרגות בעבודת ה' בברייתא
דברי פנחס בן יאיר / ה'בסיס' של כל המידות מתחיל בעסק ה'תורה' / בלי
תורה אין קיום למציאות של האדם / מלחמות ישראל עם פלשתים / גוליית
הפלשתי / דוד המלך מתנדב לצאת למוערכה כנגד גוליית / תשובת דוד המלך
ע"ה לטענת שאול 'כי נער אתה' / ברכת שאול לדוד המלך ע"ה / לבושו וציודו
של דוד המלך ע"ה במלחמה / דוד המלך מגיע למלחמה בשם ה' צבאות /
הכרעת המלחמה בין דוד לגוליית / השמחה הגדולה בכלל ישראל על הנצחון
/ ענוותנותו של דוד המלך ע"ה שעם כל זה 'לא רמו עיני' / מהטעם הזה זכה
דוד המלך ע"ה שהלכה כמותו / הכרעת ההלכה ניתנת למי שיש בו יותר ענוה
/ רבי יהושע בן לוי ואליהו הנביא זכור לטוב / בקשת רבי יהושע בן לוי מאלהיו
הנביא / הצלת הספינה על ידי אליהו נביא לצורך מינוי הינוקא לשליחות לרבי
יהושע בן לוי / הינוקא מקיים ועושה השליחות ששלח אותו אליהו הנביא אל
רבי יהושע בן לוי / ענוותנותו הגדולה של רבי יהושע בן לוי / הטעם שזכה מרן
הבית יוסף זצ"ל לחבר חיבורו הגדול יותר משאר גדולי דורו / לא הרגיש שכולם
באו לכבודו / איזהו בן העולם הבא? / לבטל את ה'אני' של האדם / זהירות
מ'מוחי כיהורא' וב'יהורא' עצמה לא נזהרים..

מפתח חידו"ת

- א. בענין ציור "ריבא" על דגל מוחנה אפרים כט
ב. בענין פטירת נדב ואביהוא לא

הלימוד בחוברת זו מוקדש לעילוי נשמות

מסעודה בת חסיבה	אליהו מאיר בן סימיו	יפה בת עליה
שמעון בן עליה	יוסף בן אסתר	פיבי בת חסיבה
מסעוד בן אסתר	סימיו בת חנה	מרגלית בת סימיו
תנצב"ה		

ניתן להשיג את החוברות
מתחילת השבוע בשולחנות ההפצה
של י. בלוי בבתי הכנסת

ניתן להקדיש את הוצאות
הדפסת החוברות השבועיות
בפלאפון מספר 0527628840

נשמח מאוד לקבל כל הערה והארה
הוספות וטעויות הדפוס וכיו"ב
ולחוספה לרשימת התפוצה
במייל: 8542164@gmail.com

**'במדבר' - ענוה / משה קיבל תורה מסיני / חומר
הגאווה ומעלת הענוה / תורה תחילה / על ידי הענוה
זוכים לתורה ולקביעת הלכה כמותו**

פרשת 'במדבר' - לפני חג השבועות

בעזרת ה' יתברך, נראה היום להתבונן קצת בתחילת הפרשה, ובמה שנוגע לנו להכנה לקראת חג מתן תורה. 'ספר הפקודים' חומש במדבר, פותח כך, 'וידבר ה' אל משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחודש השני בשנה השנית לצאתם מארץ מצרים לאמר' (במדבר א א). וכבר ידוע מחכמי לבב, פרשת 'במדבר' כמעט תמיד יוצאת השבת הסמוכה שלפני חג מתן תורתנו 'חג השבועות'. ואין הדברים בכדי, (כל דבר יש בו את הלימוד וה'מוסר השכל' שלו), עומדים לקבל תורה צריכים לדעת במה להתחזק, באיזה קניינים צריכים אנו לתפוס כדי לקבל את התורה.

'משים עצמו כמדבר זה שהכל דשין בו'

עצם הפרשה 'במדבר', ידוע דרשת רבותינו (עירובין נד.) מעצם הלשון 'במדבר' (במדבר כא יח), שכוונת התורה לומר בזה, "אם משים אדם עצמו כמדבר זה, שהכל דשין בו, תלמודו מתקיים בידו. ואם לאו - אין תלמודו מתקיים בידו" (וכיו"ב בנדרים נה. וע"ע במדבר רבה פר' א ס' ז). בשביל לזכות לקבל את התורה, צריך האדם להיות בבחינה של 'מדבר'. ובאה התורה - פרשה לפני קבלת התורה - ומלמדת במה יש להיאחז לקראת קבלת התורה? 'במדבר'. תעשה עצמך כמדבר שהכל דשין אותו, שאין לו חשיבות, לא איכפת לו מכלום, ורק על ידי כך קונים תורה^א.

א. הטעם שפרשת נשא אחר פרשת במדבר

וכך גם פרשת 'נשא', על פי רוב (כמעט בכל השנים) יוצאת אחרי חג השבועות. והטעם לזה, כיון שכידוע פרשת 'נשא' היא הפרשה הגדולה מכל הפרשיות

'משה קיבל תורה מסיני' ולא נאמר 'בסיני'

במשנה בתחילת מסכת אבות (פ"א מ"א) [שנוהגים ללמוד בימים אלו שבין פסח לחג השבועות¹]: 'משה קיבל תורה מסיני'. וכבר

כולם. (יש כאלה שכאשר מגיעים לפרשת 'נשא', נאנחים 'אנחה גדולה ומרה', כי צריכים לקרוא 'שנים מקרא ואחד תרגום' פרשה גדולה.. ייקח להם שעה וחצי..). גם במדרש רבה פרשת נשא, הוא גדול בכמות יותר מכל הפרשיות כולם, אריכו דברים עד למאד, בהפלגה יתירה מכל המקומות. ואותו דבר גם כן ב'זוהר' של פרשת נשא, היא פרשה גדולה מאד. מה הטעם בזה? כיון שזה (בדרך כלל) פרשה אחרי קבלת התורה, אחרי 'מתן תורה', ובאה הפרשה הזו ויצאה מן הכלל להראות וללמד אותנו כמה התורה 'ארוכה מארץ מדה' (איוב יא ט), ללמדך כמה התורה גדולה עמוקה ורחבה. ב'תורה שבכתב' וב'תורה שבעל פה', היא מצויינת ומיוחדת מכל הפרשיות כולם באריכות שיש בה. להזכיר לנו כמה ענין התורה גדולה. כך מובא בשם חידושי הר"ם. [ובאמת זה כך, התורה הקדושה 'ארוכה מארץ מדה ורחבה מיני ים' (איוב שם, וראה דברי הגר"א שהובאו בדברי רבינו של"ט א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק י פרשת שמות תשע"ט עמוד יא), יכול האדם להתעסק בסוגיא אחת, במשך שנים על גבי שנים, ואף על פי כן הוא לא יקיף ולא ירד לכל מעמקי ועומק הסוגיא, כיון שהתורה הקדושה זה 'שכל אלוהי' בלי גבול ובלי חקר. וכבר הזכרנו המעשה על מהרי"ל דיסקין זצ"ל - ראה מגיד דבריו ליעקב חלק י (פרשת שמות תשע"ט, עמוד יב), וחלק יב (פרשת בא תשע"ט, עמוד כט). ע"ש].

ב. הטעם שנהגו ללמוד בימים אלו מסכת אבות

נהגו כלל ישראל בכל מקומות מושבותיהם בשבועות הללו שבין 'פסח' לחג השבועות, כל אחד ואחד עוסק במסכת אבות. וצריך להבין מה הטעם בזה? (וכבר הרבה טעמים נאמרו בזה).

ראיתי בספר מעם לועז (אבות עמוד ב) שמבאר את זה על פי הגמרא במסכת ברכות (לג), מלמד אותנו שמואל (מגדולי חכמי התלמוד), שאם ראית 'שור שחור' בימי ניסן, תברח ממנו במהירות 'כבורח מן האש', ותעלה ל'עליה', לקומה שניה, ואת הסולם תיקח איתך, כדי שלא יטפס גם הוא אחריו. רואים כאן

דקדוק המפרשים, שלא נאמר 'משה קיבל תורה בסיני', אלא 'מסיני',
מה באה המ"ם הזו להוסיף?

הפלגת הדבר, שהרואה שור שחור בימי ניסן צריך כל כך להיזהר ממנו זהירות מרובה, עד ששמואל מזהיר אותנו בהפלגה לטפס לקומה שניה, ולקחת את ה'סולם' כדי שה'שור' לא יעלה אחריו. מה טעם הדבר? מפרש רש"י שם, שהטעם לזה פשוט מאוד, הרי שמואל מדבר על 'ימי ניסן', אחרי שעברו כל ימי החורף, הארץ הייתה יבשה, ועכשיו השור רואה אותה מלאה דשאים, וזחה דעתו עליו, ונכנס בו יצר הרע, לכן צריך לברוח ממנו כל כך. הרי כל ימות החורף השור היה מונח ב'רפת', הוא לא יצא ל'טיולים', אבל עכשיו בימי ניסן, ימי ה'אביב', מזג האוויר טוב, השמש זורחת, וכבר אפשר לצאת ולטייל, ללכת ברחובות ולשטוף את העיניים קצת. לכן שור בימי ניסן זה סכנה גדולה, כי הוא רואה קצת ריק, קצת עשב, וכבר נכנס בו יצר הרע ונעשה 'שור נגח'.

אמנם זה נאמר על 'שור', אבל במחילה, זה נכון גם לגבי בני אדם. בימי החורף, אדם יושב בביתו, לא יוצא בחוץ, 'גשם' 'קר' וכו'. מתי הוא יוצא? אחרי חצי שנה של 'מאסר'.. כאשר חודש 'ניסן' בא. יש טעם במה שמברכים 'על פדות נפשנו'.. זה הזמן לצאת ולהסתובב ב'רחובה של עיר'.

ומפני כך תיקנו ללמוד בימים הללו 'מסכת אבות', זה הזמן לקבוע את הלימוד ב'פרקי אבות', כדי שהאדם ישב וילמד, וידע ויראה לשם מה הוא בא לעולם, ומה התכלית, לאן הוא הולך. תמיד צריך לזכור את זה. לזכור מה היא ה'תחנה הסופית' (יותר נכון: ה'תחנה ראשונה'). 'דע מאין באת ולאן אתה הולך ולפני מי עתיד ליתן דין וחשבון' (אבות פ"ג מ"א).

ג. מוסרי מסכת אבות - איש מפי איש מפי משה מפי הגבורה

כל דברי רבותינו במסכת אבות מלאים במוסרים המלהיבים שאין כדוגמתם. וכל דבריהם 'משה קיבל תורה מסיני', הכל מהתורה הקדושה, 'איש מפי איש מפי משה מפי הגבורה', זה לא חלילה המצאה של חכמים, וכמו שרבינו עובדיה מברטנורא מבאר בתחילת מסכת אבות (פ"א מ"א): 'אומר אני, לפי שמסכת זו אינה מיוסדת על פירוש מצוה ממצות התורה כשאר מסכתות שבמשנה, אלא

לקנות את התורה - על ידי 'ענוה'

אלא ללמד אותנו, שמשנה רבינו ע"ה למד מהר סיני את הדרך לקנות ולקבל את התורה. שהרי כבר דרשו רבותינו (מגילה כט. ומדרש תהלים סט ט, וע"ע סוטה ה.) שכל ההרים חמדו שהקב"ה יוריד את התורה על גביהם, 'הר הכרמל' ו'הר תבור' וכיוצא בהם, אבל הקב"ה אמר עליהם 'הרים גבנונים' (תהלים סח יז), כולם בעלי 'גיבנות', כולם פסולים בשביל לקבל עליהם את התורה. ורק 'הר סיני' ראוי שעליו יקבלו את התורה, כיון שהיה הוא ההר הנמוך מכל ההרים. 'ענוה'. מידת ה'ענוה' זה הקנין לקבל ולזכות לתורה. לכך נאמר 'משה קיבל תורה מסיני', לא בסיני, לומר לך שהר סיני לימד אותו שכדי לזכות לקבל תורה, צריך 'ענוה'.

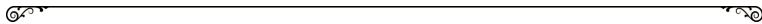

'נמשלו דברי תורה למים'

ובזה פותחים את 'ספר הפקודים', לקראת חג מתן תורה. לדעת כיצד לקנות את התורה. על ידי שיהיה 'מדבר'. ענוותן ושפל ברך. נמשלו דברי תורה ל'מים', ללמד אותנו: מה מים עוזבים מקום גבוה, ובאים למקום נמוך, אף דברי תורה כן, הם עוזבים מקום גבוה, מי שהוא בעל 'גאווה', ובאים למקום נמוך, למי ש'דעתו שפלה' (תענית ז.).

כולה מוסרים ומידות, וחכמי אומות העולם גם כן חיברו ספרים כמו שבדו מלכם בדרכי המוסר כיצד יתנהג האדם עם חבירו, לפיכך התחיל התנא במסכת זו משה קבל תורה מסיני, לומר לך שהמידות והמוסרים שבזו המסכתא לא בדו אותם חכמי המשנה מלכם, אלא אף אלו נאמרו בסיני. [וכבר הרב חיד"א ע"ה (בספר עבודת הקודש ציפורן שמיר סי' ג אות מו, בשם ספר מאירת עיניים פרשת וישלח) מביא כי אלו קדמוני חכמי אומות העולם שחיברו ספרי מוסר, לא קיימו מה שכתבו בעצמם..].

אין התורה שוכנת בגוף שאינו בעל מידות טובות

במשנה מסכת אבות (פ"ג משנה יז) מלמד אותנו התנא האלהי רבי אלעזר בן עזריה, 'אם אין תורה אין דרך ארץ, אם אין דרך ארץ אין תורה'. במה הוא פותח? ה'בבא' הראשונה 'אם אין תורה אין דרך ארץ, אם אין דרך ארץ אין תורה'. בזה הוא פותח, הכל חשוב, הכל נצרך, אבל הפתיחה היא ב'דרך ארץ'. במידות. וכבר הזכרנו דברי רבינו יונה (בפירושו לאבות שם) שאין התורה שוכנת לעולם בגוף שאינו בעל מידות טובות. תורה שוכנת רק אצל אחד שהוא בעל מידות טובות. לא יאמר האדם, 'העיקר שאני יושב ולומד, ומה בכך שאני 'כעסן', 'גאוותן', בעל 'קנאה' וכו', זה לא נורא. העיקר שאני יושב ולומד'. זה לא מספיק. כי כדי לזכות שהתורה תשרה עליו ותשכון אצלו, שהוא יקנה אותה באמיתות, צריך שיהיה בעל מידות טובות ומתקנות. [א"ה: ראה בהרחבה בדברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק טו (פרשת תרומה תשע"ט, סוף עמוד ו והלאה). ע"ש]. והדבר ה'ראשי' שבהם הוא מידת ה'ענוה', וכדברי הרמב"ן ז"ל באיגרתו הקרה.

ספר 'אורחות צדיקים' פותח תחילה בגנות ה'גאווה' ומעלת ה'ענוה'

בספר 'אורחות צדיקים' - לאחד מרבותינו הראשונים (לא ידוע בדיוק מי המחבר) - פותח את ספרו ב'שער הגאווה'. והוא מנמק ומסביר: מדוע אני פותח את הספר שלי בדוקא במידה הזו, וכי חסר מידות רעות? אלא כיון שראיתי והתבוננתי ויצא לי שהענין הזה של הגאווה חמור מן הכל. "כי היא פתח לרעות רבות, ולא ראינו כזאת לרעה בכל המידות" (אורחות צדיקים ריש שער הגאווה).

חומר מידת ה'גאווה'

והוא מביא (בהקדמת ספרו ד"ה לכן יש) על זה משל, לבאר חומר המידה

הגרועה הזו, הא למה הדבר דומה? ל'חבית' שאין לה תחתית, שכמה שינסה האדם לשפוך ולמלא בתוכה 'מים' או 'יין' ושאר משקים, אף פעם זה לא ייקלט ולא ייתפס, כמה שינסה האדם למלאות, כיון שאין 'תחתית' ל'חבית', וממילא הכל יישפך החוצה. כך אם אדם נגוע במידה הזו של 'גאווה', אפילו אם ינסה לתקן שאר המידות - לא יצליח. כי חסר לו ה'בסיס', חסר לו ה'תחתית', כל מה שהוא ימלא יחזור ויישפך החוצה.

זהירות מענוה מזוייפת

וכדי לזכות למידת ה'ענוה' באמיתות, ולא שיהיה לו 'ענוה' מזוייפת, זה דורש עבודה. רבינו הרמח"ל ע"ה (מסילת ישרים פרק יא) לימד אותנו שיש פעמים שאדם 'מתגאה בענוותנותו'.. [א"ה: ראה דברי רבינו שליט"א בקונטרס מגיד דבריו ליעקב חלק טו (פרשת משפטים תשע"ט, עמוד לא, וע"ע חלק כט פרשת בהר תשע"ט עמוד כג), ודברי הרמח"ל הובאו במגיד דבריו ליעקב חלק טז (פרשת תרומה תשע"ט, עמוד כח, וע"ע מגיד דבריו ליעקב ח"ב פרשת חיי שרה תשע"ט, סוף עמוד ט והלאה). ע"ש]. צריך להיזהר בזה שהענוה תהיה ענוה אמיתית, ולא ענוה מזוייפת. לקנות את ה'ענוה' ב'חפצא'. שלא יראו ולא ידעו מעלתו, להסתיר ככל האפשר.

סדר המדרגות בעבודת ה' בברייתא דרבי פנחס בן יאיר

ובשביל להגיע למידת הענוה, צריכים ללמוד תורה. כך לימד אותנו רבי פנחס בן יאיר (ע"ז כ:), שזה ה'סולם' שעליו בנה רבינו הרמח"ל זצ"ל את כל החיבור הנפלא שלו 'מסילת ישרים', "מכאן אמר רבי פנחס בן יאיר, תורה מביאה לידי זהירות, זהירות מביאה לידי זריזות,

זריזות מביאה לידי נקיות, נקיות מביאה לידי פרישות, פרישות מביאה לידי טהרה, טהרה מביאה לידי חסידות, חסידות מביאה לידי ענוה, ענוה מביאה לידי יראת חטא, יראת חטא מביאה לידי קדושה, קדושה מביאה לידי רוח הקודש, רוח הקודש מביאה לידי תחיית המתים". וכמו שה' מסילת ישרים' כותב בהקדמתו "והנה על פי הברייתא הזו הסכמתי לחבר חיבורי זה, ללמד לעצמי ולהזכיר לאחרים תנאי העבודה השלימה למדרגותיהם". ובמה התנא רבי פנחס בן יאיר פותח? ב'תורה'.

ה'בסיס' של כל המידות מתחיל בעסק ה'תורה'

ראיתי מעשה על האדמו"ר מסאטמר זצ"ל, שהוא היה הלך השתטח על קברו של רבינו הרמח"ל ע"ה - יותר נכון הקבר המיוחס לו, בטבריה - ובשעה שהוא עמד שם, הוא שמע יהודי שחוזר על הברייתא הזו של רבי פנחס בן יאיר, 'רבי פנחס בן יאיר אומר זהירות מביאה לידי זריזות' וכו', וכשהוא סיים, אמר לו האדמו"ר מסאטמר זצ"ל: 'במחילה מכבודך, אתה לא אמרת נכון את הברייתא, אתה טעית בה'. השיב לו אותו אחד, 'אדוני הרב, תדע לך במשך שלושים שנה יום יום אני נוהג להגיד את הברייתא הזו בעל פה מייד יום ביומו, אני חזרתי עליה כבר מאות ואלפי פעמים, ואיך אתה אומר שטעיתי?', אמר לו: 'תחזור, ואני אתקן אותך, אראה לך במה טעית', התחיל לחזור, 'רבי פנחס בן יאיר אומר זהירות מביאה לדידי זריזות', מיד קטע אותו הרבי ואמר לו: 'שכחת את ההתחלה, התנא פותח ואומר 'תורה מביאה לידי זהירות', ועל זה דילגת, התחלת מזהירות והלאה...'. ה'בסיס' מתחיל ב'תורה', כיון שמי שרחוק מ'תורה' רחוק מכל מידה טובה. לא שייך להתחיל את העבודה. זה דבר ראשון.

בלי תורה אין קיום למציאות של האדם

ונוראות מה שמפרש רבינו עובדיה מברטנורא ע"ה, את דבריו של התנא האלהי רבי אלעזר בן עזריה (אבות פ"ג משנה יז) 'אם אין קמח אין תורה, אם אין תורה אין קמח', מה הכוונה בזה? 'אם אין תורה אין קמח', "מה יועיל לו הקמח שבידו, הואיל ואין בו תורה, נוח לו שלא היה לו קמח והיה מת ברעב!". אם אין לך תורה, חבל על ה'קמח' שיש בידך. כי בלי תורה אין קיום למציאות של האדם.

ד. על רבינו עובדיה מברטנורא

רבינו עובדיה מברטנורא היה מגדולי הרבנים, בסוף ימיו היה רב בירושלים, והרדב"ז שהיה אחריו בירושלים, והכיר את תלמידיו, כותב בתשובה (ח"ד סי' קח): שרבינו עובדיה מברטנורא היה גדול הדור, וכל חכמי ירושלים ספרדים ואשכנזים ואיטלקים היו יושבים לפניו כתלמיד לפני רבו. הוא היה 'הארי שבחבורה', גדול שבדור.

ה. אם יש קשיי פרנסה - כי יש חסרון בעסק התורה

ידוע מה שמובא בספרים - ב'אלישיך' הק' (פרשת בשלח טז לו, תהלים ד ו, משלי ג א) וב'אור החיים' הקדוש (ר"פ בחוקותי ביאור ל', ופרשת האזינו לב ב), - שהמשנה הזו כפשטה, 'אם אין קמח אין תורה, אם אין תורה אין קמח', אם אתה רואה שאין 'קמח' תדע לך: מפני מה אין 'קמח'? מדוע ולמה המצב ה'כלכלי' קשה? הסיבה היא כי 'אין תורה'. אם היה הרבה תורה - גם היה קמח. ונפקא מינה לכל אחד שאיכפת לו קצת מכלל ישראל, שהוא לא מסתכל על עצמו שרק הוא קיים, אלא שהוא חלק מ'שרשרת' ו'חוליה' של כל כלל ישראל, 'אילן נשמות אחד', וכואב לו על כאבם של ישראל, שידע במה להועיל לכלל ישראל - בריבוי תורה.

מלחמת ישראל עם פלשתים

בספר שמואל (א' פרק יז), אנו לומדים על מלחמת דוד וגוליית (וכדאי לראות בפנים, אני מדלג קצת), 'ויאספו פלשתים את מחניהם למלחמה, פלשתים הארורים, שונאי ישראל, אספו את הצבא שלהם למלחמה, 'ויאספו שוכה אשר ליהודה, ויחנו בין שוכה ובין עזקה באפס דמים' (שם פסוק א), הפסוק מציין את המקום שבאו הפלשתים להלחם עם ישראל. 'ושאול ואיש ישראל נאספו ויחנו בעמק האלה, ויערכו מלחמה לקראת פלשתים' (שם פסוק ב). שאול המלך ע"ה עם צבא ישאל התאספו למלחמה כנגד ה'פלשתים', חונים ב'עמק האלה' (גם היום יודעים היכן המקום הזה), 'ופלשתים עומדים אל ההר מזה, וישראל עומדים מן ההר מזה, והגיא בניהם' (שם פסוק ג), בין מחנה ישראל לבין מחנה אויב, נמצא הגיא. זה מה שמפריד ומבדיל בניהם.

גוליית הפלשתי

ממשיך הפסוק, 'ויצא איש הדינים ממחנות פלשתים, גוליית שמו, מגת, גובהו שש אמות וזרת' (שם פסוק ד). הוא היה מהעיר 'גת', עיר של פלשתים, ולכן קראו לו 'גוליית'. שכל אחד יצייר לעצמו איך הוא היה נראה.. שש אמות גובה, 'אמה' נוקטים בדרך כלל שזה חצי מטר, או 60 ס"מ, (ספק דאורייתא לחומרא..), אבל גם אם נניח כשיעור הפחות, חצי מטר, הרי שהיה הוא בגובה שלוש מטרים.. זה כמו אדם על גבי בן אדם.. זה מין יצור שפחד פחדים לתאר אותו. 'וכובע נחושת על ראשו, ושריון קשקשים הוא לבוש, ומשקל השריון חמשת אלפים שקלים נחושת. ומצחת נחושת על רגליו, וכידון נחושת בין כתפיו' (שם פסוקים ה-ו). היה מצוייד כל כולו מכף רגל.. אי אפשר לראות אותו 'בשר שנתעלם מן העין'.. כזו בריאה משונה שרואים אותה, בכזה גובה, ועם כזה 'שריון' וכו', 'ועץ חניתו כמנור אורגים', כלי ארוך (ע' רש"י שם),

'ולהבת חניתו', הברזל שיש בחנית שלו, 'שש מאות שקלים ברזל', הכובד שלו, 'ונושא הצינה הולך לפניו' עם מגן (שם פסוק ז). 'ויעמוד ויקרא אל מערכות ישראל, ויאמר להם למה תצאו לערוך מלחמה, הלא אנכי הפלשתי, ואתם עבדים לשאול, ברו לכם איש וירד אלי' (שם פסוק ח), בשביל מה שכל האומה שלנו תלחם עם כל האומה שלכם, וכל אחד יהרוג את השני, והרי זה 'בל תשחית', אחד מאיתכם ילחם איתו, תבחרו לכם את הגיבור שלכם, ובזה נגמור ונסיים את המערכה. 'אם יוכל להלחם איתו, והכני, והיינו לכם לעבדים. ואם אני אוכל לו, והכתיו, והייתם לנו לעבדים ועבדתם אותנו' (שם פסוק ט). כך הוא נובח אותו גוי. 'וישמע שאול וכל ישראל את דברי הפלשתי האלה, ויחתו ויראו מאד' (שם פסוק י). כל צבא ישראל, גיבורים, שאול ובניו וחבריו, שמעו את הנאום הנאצה הזה של גוליית, ולא היה להם כל תגובה ומענה לדבריו. 'ויחתו ויראו מאד'. 'יחתו' לשון שבירה, ענין 'פחד' ו'שבר' (מצודת ציון שם). וצריכים לדעת, ששאול ובניו וצבא ישראל, הם לא היו 'פחדנים' כלל, מצינו אצל יהונתן בנו של שאול, שהיה גיבור חיל, שהוא לבדו ביחד עם המשרת שלו, יצא כנגד כל צבא פלשתים (שמואל א יד, ו). אדם שמסוגל לצאת למערכה נגד כל צבא האויב, פירושו של דבר שלבו גיבור ואמין, ואילו כאן, הפעם הזו, כל ישראל כולם 'ויחתו ויראו מאד'.

דוד המלך מתנדב לצאת למערכה כנגד גוליית

והנה דוד המלך ע"ה, הזדמן ל'מערכה' הזו, (מי שרוצה יראה בפנים כל הפסוקים), וכשדוד מגיע למערכה, 'והנה איש הבניים עולה, גוליית הפלשתי שמו, מגת, ממערכות פלשתים, וידבר כדברים האלה וישמע דוד' (שם פסוק כג). בדיוק כשהוא מגיע, הוא שומע את ה'נביחות' של אותו פלשתי ערל. והוא רואה ומבחין כי 'וכל איש ישראל בראותם את האיש, וינוסו מפניו ויראו מאד' (שם פסוק כד). דוד המלך ע"ה עומד

ורואה את המחזה הזה, 'ויאמר דוד אל האנשים העומדים עמו לאמר, מה יעשה יאיש אשר יכה את הפלשתי הלז, והסיר חרפה מעל ישראל, כי מי הפלשתי הערל הזה, כי חרף מערכות אלהים חיים' (שם פסוק כו). וענו לו, 'ויאמר לו העם כדבר הזה לאמר, כה יעשה לאיש אשר יכנו' (שם פסוק כז), דהיינו מה שנאמר לפני כן 'והיה האיש אשר יכנו יעשירנו המלך עושר גדול, ואת ביתו יתן לו, ואת בית אביו יעשה חפשי בישראל' (שם פסוק כח), דהיינו שבית אביו יהיה פטור ממיסים. ודוד המלך ע"ה מתנדב לצאת למערכה. אחרי ארבעים יום שגוליית מדבר ומחרף מערכות אלהים חיים (שם פסוק טז), בא הגיבור שמוכן לצאת למערכה כנגדו.

צריכים לתאר ולצייר את ה'מעמד' הזה. צריך 'לחיות' את המעמד הזה. שאדם יתאר לעצמו שהוא חייל בצבא של שאול המלך ע"ה, עומד במשך ארבעים יום שגוליית יוצא בבוקר ובערב ומכריז את דברי הנאצה שלו, 'מחרף מערכות אלהים חיים', ולבו נקרע בקרבו, אין לו מה להשיב לגוליית. כולם מפחדים ובורחים ויראים ממנו. פחד ואימה וכאב לב שאין כדוגמתו. והנה מגיע דוד המלך ע"ה, והוא מתנגב לצאת למערכה כנגד גוליית.

תשובת דוד המלך ע"ה לטענת שאול 'כי נער אתה'

הדברים האלה שהוא מוכן לצאת להלחם נשמעו, 'וישמעו הדברים אשר דיבר דוד, ויגידו לפני שאול ויקהו' (שם פסוק לא), ושאול שמח שיש מישהו שמוכן לבוא ולצאת למערכה כנגד גוליית, קרא לדוד אליו, 'ויאמר דוד אל שאול, אל יפול לב אדם עליו, עבדך ילך ונלחם עם הפלשתי הזה' (שם פסוק לב), אני מוכן צאת למערכה כנגד גוליית, אין לך מה לדאוג. 'ויאמר שאול אל דוד, לא תוכל ללכת אל הפלשתי הזה להלחם עמו, כי נער אתה, והוא איש מלחמה מנעוריו'

(שם פסוק לז). איך אתה יכול להתמודד איתו במלחמה? הרי הוא מיום שבא לאויר העולם חינו אותו להיות 'רוצח' ו'לוחם', אבל אתה נער צעיר ורך! כאן דוד המלך ע"ה היה מוכרח 'לגלות טפח' על עצמו, 'ויאמר דוד אל שאול, רועה היה עבדך לאביו בצאן, ובא הארי ואת הדוב ונשא שם מהעדר' (שם פסוק לד), בשעה שהייתי רועה את הצאן של אבא שלי, פתאום ראיתי שבא הארי והדוב, ורבותינו דייקו לשון הכתוב 'ובא הארי ואת הדוב', 'ואת' בא לרבות, ארי ושני גוריו, דוב ושני ילדיו (כמו שמפרש רש"י בשם רבותינו במדרש שמואל פרק כ), 'משפחה' של דובים ואריות באו לעדר שלי, וגנבו 'שה' מההעדר, 'ויצאתי אחריו והכתינו, והצלתי מפיו' (שם פסוק לה), לקחתי את השה הזה מתוך הפה של הארי והדוב, וכשהם ראו שאני מתמודד ונלחם כנגדם, לוקח לו את הטרף מתוך פיו, 'ויקם עלי' (שם), הוא בא למלחמה כנגדי, 'והחזקתי בזקנו, הכתינו והמתינו' (שם), הכתי והרגתי אותו. 'גם את הארי גם הדוב הכה עבדך, והיה הפלשתי הערל הזה כאחד מהם, כי חרף מערכות אלהים חיים' (שם פסוק לו).

ברכת שאול לדוד המלך ע"ה

'ויאמר דוד, ה' אשר הצילני מיד הארי ומיד הדוב, הוא יצילני מיד הפלשתי הזה' (שם פסוק לז), כששאול שומע את דוד המלך ע"ה, כזה נאום, כל הזמן מדגיש שהקב"ה עוזר, ה' אשר הצילני (ע' רלב"ג ומלבי"ם שם), הוא אומר לו: 'ויאמר שאול אל דוד, לך וה' יהיה עמך!' (שם).

לבושו וציודו של דוד המלך ע"ה במלחמה

דוד יוצא למערכה, 'וילבש שאול את דוד מדיו' (שם פסוק לח), שאול רוצה להלביש את דוד המלך ע"ה בבגדי מלחמה, ב'שריון' ו'כובע נחושת' ולחגור אותו ב'חרב', אבל דוד המלך ע"ה אומר לו: 'ויאמר דוד

אל שאול, לא אוכל ללכת באלה, כי לא ניסתי, ויסרם דוד מעליו' (שם פסוק לט), אני לא רגיל בבגדים האלה, ולכן דוד המלך ע"ה מוריד ממנו את כל 'כלי המלחמה' הללו. 'ויקח מקלו בידו, ויבחר לו חמישה חלוקי אבנים מן הנחל, וישם אותם בכלי הרועים אשר לו, ובילקוט, וקלעו בידו, ויגש אל הפלשתי' (שם פסוק מ), הוא יוצא למזמה כנגד גוליית עם 'ציוד קל'..

הפחד שנפל על גוליית מפני דוד המלך ע"ה

גוליית יוצא למערכה, ודוד כנגדו, 'וילך הפלשתי הולך וקרב אל דוד, והאיש נושא הצינה לפניו' (שם פסוק מא), 'ויבט הפלשתי ויראה את דוד ויבזהו' (שם פסוק מב), נפגע, שלחו לו 'נער' למלחמה כנגדו?! 'כי היה נער ואדמוני עם יפה מראה' (שם), ראו על דוד המלך ע"ה שהוא לא 'איש מלחמה' ולא למוד במלחמות, ואותו שולחים כנגדו? 'ויאמר הפלשתי אל דוד, הכלב אנכי כי אתה בא אלי במקלות?' (שם פסוק מג), צריך לבוא עם 'חרב' עם 'מגן' ועם 'חנית', ואתה בא עם 'מקל', וכי אנכי 'כלב' שמכים אותו עם 'מקל'? 'ויקלל הפלשתי את דוד באלהיו' (שם), כי זה היה בזיון בשבילו ששלחו נער למלחמה כנגדו (ע' מלבי"ם שם). 'ויאמר הפלשתי אל דוד, לכה אלי ואתנה את בשרך לעוף השמים ולבהמת השדה' (שם פסוק מד), ורבותינו (ויקרא רבה פר' כא ס"ב) שמעו ב'דיבור' הזה של גוליית, שלמרות שהראה 'אמיצות' וגבורה, אבל ברגע שבא דוד המלך ע"ה כנגדו נפל פחד עליו, עד כדי כך שכבר התחיל לדבר 'בלי דעת'.. בהתחלה אמר לדוד 'לכה אלי', תבוא אלי, אבל מי ש'גיבור' הוא, הוא לא אומר לשני 'תבוא אלי', אלא להיפך, הוא בא אליו.. הרי זה מראה שכבר פחד מדוד המלך ע"ה. ועוד הוא מוסיף ומאיים על דוד המלך ע"ה, 'ואתנה את בשרך לעוף השמים ולבהמת השדה', וכי ראית 'בהמה' שאוכלת 'בשר', הלא אין דרך

בהמות לאכול אדם?! צריך לומר 'לחיית השדה' לא 'לבהמת השדה'.
אלא מלמד שמרוב בהלה נטרפה עליו דעתו (ע' רש"י שם).

דוד המלך מגיע למלחמה בשם ה' צבאות

ודוד עונה כנגדו, 'ויאמר דוד אל הפלשתי, אתה בא אלי בחרב ובחנית ובכידון, ואנכי בא אליך בשם ה' צבאות אלהי מערכות ישראל אשר חרפת' (שם פסוק מה), אני מגיע בשם ה', ובשם ה' נעשה ונצליח, 'היום הזה יסגרך ה' ביד, והכיתך, והסירותי את ראשך מעליך, ונתתי פגר מחנה פלשתים היום הזה, ולעוף השמים ולחית הארץ, וידעו כל הארץ כי יש אלהים לישראל' (שם פסוק מז), אני לא נלחם בשביל גבורה אישית שלי, אלא להראות שיש 'מנהיג לבירה' ולעולם. וכאן דוד המלך ע"ה אומר כראוי 'לעוף השמים ולחיית הארץ', לא 'לבהמת' הארץ. ויתוודע אצל כל הקהל הזה, אלפים ומליונים של אנשים, משתי המחנות, 'וידעו כל הקהל הזה, כי לא בחרב ובחנית יושיע ה', כי לה' המלחמה, ונתן אתכם בידינו' (שם פסוק מז).

הכרעת המלחמה בין דוד לגוליית

ומתאר הנביא את המלחמה, 'והיה כי קם הפלשתי, וילך ויקרב לקראת דוד, וימהר דוד וירץ המערכה לקראת הפלשתי. וישלח דוד את ידו אל הכלי, ויקח משם אבן, ויקלע ויך את הפלשתי אל מצחו, ותטבע האבן במצחו, ויפול על פניו ארצה. ויחזק דוד מן הפלשתי בקלע ובאבן, ויך את הפלשתי וימיתו, וחרב אין ביד דוד. וירץ דוד ויעמוד אל הפלשתי, וישלפה מתערה וימתיתו, ויכרות בה את ראשו, ויראו הפלשתים כי מת גיבורם וינוסו. ויקומו אנשי ישראל ויהודה, וירעו, וירדפו עד פלשתים' וכו', הכו את כל הפלשתים. (פסוק מח-נב).

השמחה הגדולה בכלל ישראל על הנצחון

באותה שעה שדוד המלך ע"ה מכריע את גוליית, באותו מעמד שהוא

מסלק את האויב הנורא הזה, 'צורר היהודים' המחרף מערכות אלהים חיים, ודוד המלך הורג אותו, כורת את ראשו מעליו, (מקיים את מה שהבטיח שיעשה לו), וכל בית ישראל, אלפים רבבות ומיליונים עומדים ומריעים וצוהלים ושמחים, 'ויקומו אנשי ישראל ויהודה ויריעו' (שם פסוק נב), 'ויריעו' הוא לשון 'תרועה' (מצודת ציון שם), על השמחה הגדולה של הנצחון במלחמה, תקעו והריעו תרועת שמחה ונצחון (מצודת דוד שם). מה הייתה ההרגשה של דוד המלך ע"ה באותה שעה? (כל אחד יחשוב וידמיין מה הייתה ההרגשה שלו בכזה ציור.. ה'לב' שלו היה מתגבה עשר קומות.. היה כולו 'מחזיק טובה לעצמו'.. טופח לעצמו על השכם: 'אשריי ואשרי חלקי, שניצחתי את הפלשתי..', כולם היו מריעים לו וגם הוא היה מריע לעצמו.. חוקר ובודק 'איפה הצלמים שיצלמו?'..).

ענוותנותו של דוד המלך ע"ה שעם כל זה 'לא רמו עיני'!

מעיד דוד המלך ע"ה בתפלה לפני בורא עולם: 'ה', לא גבה לבי ולא רמו עיני, ולא הילכתי בגדולות ובנפלאות ממני' (תהלים קלא א), דרשו רבותינו (ירושלמי סנהדרין פ"ב ה"ד, במדבר רבה פר' ד ס' כ ומדרש תהלים שם), על איזה זמן מדבר דוד המלך ע"ה? בשעה שכרתני את ראשו של גוליית, באותו רגע נורא שהוא מנצח את גוליית, אומר דוד המלך ע"ה: 'ריבון העולמים, אתה שחוקר ליבות וכליות, יודע שלא רמו עיני באותה שעה!'. זו המדרגה האמתית של ה'ענוה'. שיא שלימות ה'ענוה'. (אדם יתאר לעצמו מצב כזה, גם אם הוא לא היה המנצח בעצמו, אלא רק מה'צופים' מהצד, כמה שהלב שלו היה מתגאה.. אנחנו רק 'קוראים' את הפסוקים הללו וה'לב' שלנו כבר מתגאה בנצחון של דוד המלך ע"ה..).

מהטעם הזה זכה דוד המלך ע"ה שהלכה כמותו

ובגלל שהיה ענוותן מופלג כל כך, זכה לתורה, כמו שהפסוק אומר על דוד המלך ע"ה 'וה' עמו' (שמואל א טז יח), דרשו רבותינו (סנהדרין

צג:) שהלכה כמותו בכל מקום. כיון שקנה את מידת הענוה באמיתות.

הכרעת ההלכה ניתנת למי שיש בו יותר ענוה

הגמרא (עירובין יג:) אומרת, שבמשך שלוש שנים הייתה מחלוקת בין בית שמאי לבית הלל. ובסוף יצתה 'בת קול' מן השמים והכריעה הלכה כבית הלל. ומה הטעם שנקבעה הלכה כמותם, מפני שנוחין ועלובין היו. היו ענוותנים. והראיה לזה, שהיו שונים דבריהם ודברי בית שמאי, ולא עוד אלא שמקדימים דברי בית שמאי לדבריהם. דהיינו שתחילה אומרים לך, 'בית שמאי' סוברים כך וכך. ואנחנו 'בית הלל' אומרים כך וכך. יש כאן גדר של ענוה, ולכן נקבעה הלכה כמותם.

רבי יהושע בן לוי ואלהיו הנביא זכור לטוב

וכל חכמי ישראל בכל הדורות כולם, תנאים ואמוראים ורבותינו במשך כל הדורות כולם, זכו להיות הגדולים בדור, כיון שהיו מצויינים ומופלגים במידת ה'ענוה'. כמו שראינו אצל דוד המלך ע"ה. ואצל בית שמאי ובית הלל. וכך מצינו אצל רבי יהושע בן לוי. במדרש ילקוט שמעוני על ספר ישעיה (פרק נד, רמז תעח) יש מעשה נפלא על הענוה של רבי יהושע בן לוי. "רבי יהושע בן לוי קם עם אליהו זכור לטוב", תמיד הוא היה נפגש עם אליהו הנביא זכור לטוב (ע' סנהדרין צח. וע' כתובות עז:), בגמרא (מכות יא. וע'ע' ירושלמי תרומות פ"ד ה"ד) אמרו רבותינו שהוא היה בא אליו יום יום, והיו לומדים ביחד (רבי יהושע בן לוי ואליהו הנביא זכור לטוב), וזו מדרגה גבוהה עד מאוד, שאדם זוכה לגלוי אליהו מידי יום ביומו, פעם אחת אליהו הנביא לא בא במשך שלשה ימים, שאל אותו רבי יהושע בן לוי: 'מדוע נמנעת מלבוא אלי?', אמר לו, 'במקומך,

אריה אחד טרף איזה יהודי, ואתה הייתה צריך להיות יותר מעולה כדי שלא יהיה במקומך כדבר הזה, על זה הייתה התביעה. רבי יהושע בן לוי חסיד היה (ע' ירושלמי תרומות שם), זכה לגלוי אליהו יום יום (ע' ע"ז כ:).

בקשת רבי יהושע בן לוי מאליהו הנביא

וביקש רבי יהושע בן לוי מאליהו הנביא זכור לטוב, "אמר ליה", לאליהו הנביא, "לית מרי מחמי לי הדין כדכודי", דהיינו, שאל אותו רבי יהושע בן לוי לאליהו הנביא, מדוע אין אתה מראה לי את אבני כדכד שלעתיד לבוא הקב"ה מביא לירושלים, 'ספירים' ואבני 'כדכד' (ישעיה נד יא-יב). (ולחתבונן, מה רבי יהושע בן לוי היה רוצה לראות). "אמר ליה, אין", כן, אני אראה לך, אני מבטיח לך שאתה תראה את האבנים הללו. "והראה לו על ידי נס", מה היה הנס?

הצלת הספינה על ידי אליהו נביא לצורך מינוי הנוקא לשליחות לרבי יהושע בן לוי

ורבותינו מביאים מעשה, "מעשה בספינה שהייתה מפרשת בים הגדול, והייתה כולה נכרים", כל הנוסעים בה היו גויים, "והיה בה תינוק יהודי אחד", התגלגל ונמצא תינוק יהודי אחד, ובאמצע ההפלגה "ובא עליה סער גדול בים", סערה נוראית, הספינה עומדת לטבוע, ובאותו מעמד נורא, "אתגלי אליהו זכור לטוב על ההוא ינוקא", אותו ינוקא זוכה לגלוי אליהו, "אמר ליה זיל בשליחותי", אני ממנה אותך שליח, תלך "לגבי" אצל "רבי יהושע בן לוי, ומחמי ליה", ותראה לו "אינון כדכודי" את אלה האבנים 'אבני כדכד', ואם תסכים לשליחות זו, "ואנא משויב להדא אלפא בזכותך", אני מציל את כל הספינה הזו בזכותך. ענה לו אותו ינוקא, "אמר ליה, רבי יהושע גדול הדור הוא", רבי יהושע בן לוי תנא הוא, ויש אומרים אמורא (ראה בדברי רבינו שליט"א בספר ברית יעקב סי' ג אות ג עמוד סז בהערה, ובס' שם בצלאל סי' יד), הוא גדול הדור,

הלכה כמותו בכל מקום (סדר תנו"א ס"ס כג, וע' יד מלאכי כלל תקעב, ובדברי רבינו שליט"א בספר ברית יעקב סי' ג אות ג), "לית הוא מהימן יתי!", היאך הוא יאמין לי?! הרי אני ינוקא. נער צעיר לימים. עונה לו אליהו הנביא לאותו תינוק, ינוקא, "אמר ליה, ענוון סגיא הוא ומהימני יתך", אני מכיר את רבי יהושע בן לוי, והוא ענוותן מופלג, והוא יאמין לך שאתה בא בשליחותי. ומוסיף אליהו הנביא עוד תנאי בשליחות הזו, "וכד תחמי יתיה", וכאשר תראה לו את האבנים הללו, "לא תחמי ליה", לא תראה לו "קדם בר נש", לפני בני אדם אחרים, "אלא דבריה" תיקח אותו "למערתא רחיקא מן לוד", למערה הרחוקה מהעיר לוד, שם היה רבי יהושע בן לוי, "תלתא מילין", מרחק שלשה מילין, "ותחמי ליה יתהון תמן", ובמערה הרחוקה הזו תראה לו את האבני כדכד הללו.

הינוקא מקיים ועושה השליחות ששלח אותו אליהו הנביא אל רבי יהושע בן לוי

אותו ינוקא הסכים וקיבל על עצמו את השליחות הזו. "מיד נעשה נס, ויצא משם בשלום", כמו שהבטיח אליהו הנביא זכור לטוב, הפסיקה הסערה, יצאו לחיים טובים ולשלום. ואותו ינוקא הלך לקיים את השליחות של אליהו הנביא, "אזל ההוא ינוקא", הלך אותו ינוקא "לגבי רבי יהושע בן לוי, ואשכחיה יתיב במתיבתא רבא דלוד", ומצא אותו יושב בישיבה הגדולה ב'לוד', לומד ומלמד תורה, "אמר ליה, מרי" אדוני הרב, "מילתא אית לי למימר לך", יש לי כמה דברים שאני רוצה להגיד לך, "קם ליה רבי יהושע בן לוי איתא", קם ויצא רבי יהושע בן לוי אחריו, אבל הוא צריך לקיים את התנאי שהתנה איתו אליהו הנביא, להראות לו את זה במקום רחוק משאר בני אדם, מרחק שלשה מילין מהעיר 'לוד'. אומר לו אותו ינוקא: 'אני רוצה לדבר ולהראות לרב איזה דבר, באיזה מערה..', וכך לוקח אותו איתו ביחד מרחק שלשה מילין.

נתאר לעצמנו, אילו היה בא אלינו - לא לאדם גדול כרבי יהושע בן לוי - 'ינוקא', שזה ילד קטן, נניח בן 8 שנים, ואומר לנו: 'יש לי דבר מיוחד לדבר איתך', והוא מתחיל לקחת אותנו מרחק הליכה של שלשה מילין.. במקרה הטוב, היינו אומרים לו: 'אתה טעון אשפוז..', ובמקרה הפחות טוב, היינו גם כועסים עליו... (כל אחד לפי טבעו). אבל מי היה עושה כדבר הזה והולך אחרי 'ינוקא' מרחק שלשה מילין? וכאן רבי יהושע בן לוי, באמצע לימוד בישיבה, מתיבתא רבא דלוד, שהיה יושב לומד ומלמד, ומגיע ינוקא ומוציא אותו מהישיבה ולוקח אותו אחריו מרחק שלשה מילין.. והוא לא גילה לו שלוקח אותו שלשה מילין, אלא כשהגיעו לשלשה מילין הכנים אותו ל'מערה', אבל מצד רבי יהושע בן לוי הוא יכל לקחת אותו גם עשר מילין..

ענוותנותו הגדולה של רבי יהושע בן לוי

רבותינו בעלי המדרש לא יכלו להתאפק, מכריזים ואומרים: "חמון" תראו ותתבוננו ותלמדו "ענוותנותיה", הענוה המופלגת "דרבי יהושע בן לוי" של רבי יהושע בן לוי, "דאזיל בתריה מהלך תלתא מילין", שהלך אחרי אותו ינוקא מרחק של שלושה מילין, "ולא אמר ליה מה את בעי", ואפילו לא שאל אותו: 'מה אתה רוצה?' (הרי מדובר ב'ינוקא'! מה הוא רוצה?.. אולי 'במבה'..). "וכיון דמטון למערתא", וכיון שהגיעו למערה, "אמר ליה", אותו ינוקא לרבי יהושע בן לוי, "מרי", אדוני, "אילין אינון" אלה הם "אבני כדכודי", האבני כדכד שביקשת מאליהו הנביא שיראה לך, ואני מראה לך אותם בשליחותי, "וכד חמי יתהון ליה, הבהיקה כל לוד מאורו", וכאשר הוא הסתכל עליהם, האירו האבנים כל כך, עד שכל העיר לוד הבהיקה והאירה, זרח האור של האבנים הללו על כל לוד, "והשליכן לארץ וגגנו", באותו מערה. (עד כאן דבר המדרש). [וראה עוד בדברי רבינו שליט"א באריכות בספר ברית יעקב (סי' ג אות ג). ע"ש].

הטעם שזכה מרן הבית יוסף לחבר חיבורו הגדול יותר משאר גדולי דורו וכל גדולי רבותינו תמיד היו מצויינים במידה הזו, לא ייחסו לעצמם שום דבר חשיבות. ואת זה אנחנו צריכים לקנות. הרב חיד"א ע"ה בספרו שם הגדולים (ח"ב מע' ב אות נט, וע"ע ח"א מע' י אות קסה) מביא קבלה מהגדולים שבדורו של מרן הבית יוסף זצ"ל, שהיו באותו 'דור דעה' שלשה הראויים להיות 'אביהם של ישראל', 'רבן של כל בני הגולה', הראשון, הגאון רבי יוסף טאיטצק זצ"ל, (היה מגדולי רבני 'סאלוניקי', הייתה לו ישיבה מפורסמת עם מאות תלמידים, והיה מגדולי הגדולים בדור ההוא (ע' שם הגדולים ח"א מע' י אות קלד). היה לו 'מלאך' פרטי, שנברא מכח תורתו, זה נקרא 'מגיד', שהיה מגלה לו סודות התורה. בספר ראשית חכמה (שער הקדושה פרק ז) מביא שהעידה אשתו של הרב ר' יוסף טאיטצק, שבעלה במשך ארבעים שנה לא ישן במיטה, אלא משבת לשבת היה לו כמין 'תיבה', מעין 'ארגז', שעליו היה נשען כשהיה עייף, זה היה ה'שינה' שלו. כך קונים תורה, 'במיעוט שינה'. והשני, מרן הבית יוסף ע"ה. והשלישי, היה הגאון רבי יוסף בן לב זצ"ל, מהריב"ל, (היה ענק שבענקים, ליבו כלב הארי, הייתה לו ישיבה מפורסמת, והוא היה מגדולי מורי ההוראה באותו הדור, השיב תשובות לאלפים). ועם כל זה נבחר מרן הבית יוסף ע"ה. ומפני מה? קבלה בידינו כיון שהיה מצויין במידת הענוה בהפלגה יתירה. וזה יסוד גדול: אם רוצים לקנות תורה - תחילה צריך לעבוד על מידת ה'ענוה'. בלי זה, לא שייך בכלל לקנות תורה.

לא הרגיש שכולם באו לכבודו

ראיתי מעשה על אחד מגדולי הדור בדור שמלפנים (נשכח ממני כעת שמו), בדור שלפנים, שהוא לפעמים היה נוסע מעירו לאיזה 'עיר רחצה', (כך היה מקובל בארצות חו"ל, שאיזה תקופה בשנה היו הרבנים עוזבים

קהילתם ומקומם, ונוסעים לעיירות הללו, היה שם מעיינות רחצה, 'מים מינרליים' וכו', וזה היה מרפא לכל אחד ואחד מכל הכאבים והייסורים שהיו לו, והוא היה מתאכסן באופן קבוע אצל אחד מהיהודים שהיה גר שם, והיה מקרובי המשפחה שלו. וכשאותו גדול הדור היה בא, כל אנשי העיר היו באים לבית הזה, כל הבית היה מתמלא אנשים. ומספרים שכאשר הבחין הרב שכל שנה ושנה כאשר הוא מגיע, תמיד הבית מלא אנשים. אמר לו לבעל הבית, 'פלא בעיני, אני לא מבין מה שקורה כאן, תמיד כשאני בא אליך אני מוצא בית שלך קהל גדול, כל כך הרבה אנשים אצלך בבית?!'... הוא לא העלה על דעתו בכלל שהם באים לכבודו.. הוא חשב שתמיד בבית הזה יש הרבה אנשים.. לא ראה קשר ושייכות אליו. (מיישהו אחר היה יכול לעמוד ב'מרפסת' הבית ולספור כמה אנשים באו השנה, וכמה אנשים באו שנה שעברה... 'מנינים' ו'מפקדים'..).

איזהו בן העולם הבא?

והיאך זוכים לכל זה? על ידי שאדם יודע את מציאות האמיתית שלו. על ידי זה יכול להגיע להשגים נפלאים של ענוה. והדבר הראשון, לברוח מכל מחשבה של כבוד ויחס חשיבות לעצמו. רבותינו (סנהדרין פח:) שלחו לארץ ישראל, ואמרו מי הוא זה ואיזה הוא בן העולם הבא? איך זוכים להיות 'בן העולם הבא'? שלחו וענו להם חזרה, מי

1. שוכחים את הסיפא של המשנה...

אצל הרבה זה לא שאלה, פשיטא, כולם יזכו לעולם הבא. וכי לא משנה שלימה שנינו (סנהדרין ז.) 'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא?!'.. ואם כן מה יש מקום להסתפק לחקור לפלפל לדון ולשאול 'איזהו בן העולם הבא?!' כולם בלי יוצא מן הכלל!

הוא זה שהוא 'בן העולם הבא', "ענוותן ושפל ברוך, שייף עייל", כשהוא נכנס לשיעור, כשהוא נכנס לבית המדרש, בכפיפה, 'שייף', כולו נוטה, בצנעה, שלא יראו ולא ירגישו אותו, "שייף ונפיק", וכשהוא יוצא גם כן לא מרגישים שהוא יצא. (ההיפך מאותם בני אדם שעל כל צעד ושעל שהם עושים, זה בשביל להראות ולהפגין שהוא 'נמצא כאן'. כשהוא נכנס, הוא פותח את הדלת, ויחכה דקה או שתיים עד שיראו שהוא בא.. וכשהוא יוצא, הוא 'טורק' אותה בקולי קולות עד שכל הקירות יודעו.. כדי שכולם ישמעו ויראו שהוא יצא). אבל עם כל זה, זה עדיין לא מספיק, עם כל הענוה שלו, עם כל המידות הטובות הללו, צריך בנוסף לזה, "וגרים באורייתא תדירא", הוא יושב ולומד בהתמדה יום ולילה, 'כחשיכה כאורה' (תהילים קלט יב), והעיקר "ולא מחזיק טיבותא לנפשיה", הוא לא 'מתברך בלבבו לאמר' 'אשרי ואשרי חלקי, כמה תורה למדתי..', הוא לא מחזיק טיבותא לנפשיה. אדם כזה - הוא 'בן העולם הבא'. זה לא קל להכנס לעולם הבא! דרוש עבודה מתמדת. (אדם חושב: 'אני בודאי אכנס לעולם הבא, ואם יהיה לי גם 'זכות' אכניס עוד כמה יחד איתי 'בקשיש'..'. מי יתן ורק לעצמך תדאג, וכולי האי ואולי). והאדם מו"ר מקאצק זצ"ל היה אומר (ע' בס' ליקוטי יהודה פר' שמיני דצ"ח ע"א), מעינה של תורה פרשת שמיני: אדם צריך לבלוע כל

אבל כבר לימד אותנו הגאון ר' חיים ואלז'ינער זצ"ל בדרשה המפורסמת שלו (דרשות מהר"ח עמוד ח), שדרכו של היצר ללמד את האדם רק חצי משנה, 'כל ישראל יש להם חלק לעולם הבא, שנאמר ועמך כולם צדיקים' (ישעיהו ס כא). וכאן הוא עוצר, אבל יש המשך למשנה הזאת: 'ואלו שאין להם חלק לעולם הבא..', ולהרבה אנשים זה 'חידוש גדול' שיש המשך למשנה שיש כאלה שאין להם חלק לעולם הבא.. ובמשנה שם יש 'רשימה' מי נמצא בין אלה שאין לו חלק לעולם הבא, 'אפיקורסים', ו'מינים'. אדם חושב: 'אני בודאי לא מהם, אני לא זכיתי להיות כמו האיש משדה בוקר..', אבל זה לא נכון, ה'אפיקורסות' יכולה להיות בתוך תוכו, זה לא קשה להגיע למדרגה הזו רח"ל, אבל זה לא הנושא שלנו.

התורה כולה לבטן שלו, אבל לא יראה שהוא 'מעובר', עם 'כרס נפוחה', 'אני' ו'אני' ו'אני'. אוי לו ואבוי לנפשו. 'שייף עייל שייף נפיק'.

לבטל את ה'אני' של האדם

ראיתי ביאור נפלא מחכם אחד [בספר מאוצרנו הישן (עמוד נב) הובא בשם רבי מענדל מוויטבסק זצ"ל] שאמר על הפסוק המפורסם בירמיהו 'אם יסתר איש במסתרים ואני לא אראנו נאום ה'' (ירמיהו כג כד). והוא קרא את זה בשני אופנים, בשני מנגינות הוא ניגן את הפסוק הזה. 'אם יסתר איש במסתרים', יש אדם שכל מעשיו הוא עושה ב'מסתרים', ב'צנעה', הוא לא מפגין נוכחות, זה הכוונה 'אם יסתר איש במסתרים' אם הוא מראה שהכל באמת בצנעה, אבל בתוך תוכו 'עקוב הלב מכל' (ירמיהו יז ט), הלב של האדם הוא העקום יותר מכל עקמומיות שיש בעולם, ובתוך תוכו - באיזה קיפול שבלבו - נמצא ההרגשה של החזקת טובה מעצמו ולעצמו, הוא מרגיש את ה'אני', אם יסתר איש במסתרים ו'אני', עם כל ה'מסתרים' עדיין ה'אני' שלו יש לו את ה'ישות' ואת ה'מציאות', ה'הויה' שלו לא בטלה, 'לא אראנו נאום ה''!. על אדם כזה לא מסתכלים.

אבל להיפך, אחד שבאמת זכה שכל כולו קדש קדשים לה' יתברך, הוא בטל ומבוטל לפני הבורא. עליו הפסוק אומר 'אם יסתר איש במסתרים, ואני - לא', את ה'אני' שלו הוא 'לא' מרגיש, ה'אני' שלו בטל ואיננו, עליו ממשיך הפסוק ואומר 'אראנו נאום ה''!. על אדם כזה יציצו ויסתכלו מן השמים. הכל תלוי היכן ה'אני' שלו. אם ה'אני' קיים או שה'אני' לא קיים. צריך לדעת את זה ולהיזהר בזה.

זהירות מ'מחזי כיהורא' וב'יוהרא' עצמה לא נזהרים..

כבר אמר אדמו"ר מקאצק זצ"ל (וכ"ה בספר דרך הנשר עמוד יט בשם הגאון ר' נתן אדלר זצ"ל): הרבה בני אדם נזהרים ובורחים כמו שבורחים מהאש, ממה שנקרא בפוסקים 'מחזי כיהורא', יש הרבה דברים שאסרו הפוסקים לעשות כיון שזה נראה כמין 'יוהרא', כמין 'גסות הרוח'. ובני אדם נזהרים מהדברים האלה של 'מחזי כיהורא'. אבל פלא, למה רק מדברים שהם 'מחזי כיהורא' נזהרים, אבל מ'יוהרא' עצמה לא מפחדים ולא נזהרים.. ב'יוהרא' עצמה לא תראה אותם בורחים וחוששים. נעשה 'טפל' חמור מה'עיקר'!?

ה' יהיה בעזרנו, לקנות את המידה של הענוה האמיתית, ובזה נזכה לקבל את התורה באמיתות, ברוך ה' לעולם אמן ואמן.

חידו"ת לפרשת במדבר

א. בענין ציור "ריבא" על דגל מחנה אפרים

ח' אייר תשס"ה.

במדבר (ב' י"ח): "דגל מחנה אפרים לצבאותם ימה, ונשיא לבני אפרים אלישמע בן עמיהוד".

ובתרגום המיוחס ליונתן בן עוזיאל כה תרגם: "טיקס משריית אפרים וגו', וביה הוה חקיק צורת ריבא, ורבא דהוה ממני על חילות שבטא דבני אפרים אלישמע בר עמיהוד".

ומבואר שעל דגל שבט אפרים היה חקוק ומצויר צורת "ריבא", וזו לשון הרב המפרש ליונתן שם: "ריבא, פירושו צורת **ולד**, וזה היה על דגל אפרים, על שם הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים, ולא סבירא ליה ליונתן כאותו מדרש שהיה חקוק עליו צורת שור כמו שתרגם לעיל גבי ראובן".

והנה עם שאנחנו מבינים דמשמעות "ריבא היינו ולד", עדיין מחוסר טעם ותכלין מדוע ציור זה בדוקא, היה מצויר על דגל מחנה אפרים, ואף שדברי הרב המפרש ז"ל נכונים על שם הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים, מכל מקום היה יותר נכון שתהיה הצורה של ילד שעשועים, ולא ציור של ולד. [ונראה שיש טעות הדפוס בדבריו ובמקום "ולד" צריך לומר ילד, ולא ולד, אך אינו מוכרח כי "רביא" יכול להתפרש גם ולד ינוקא ועיין סוכה (ה' א'), ורש"י שמות (כ"ה י"ח) ושמואל א' (א' כ"ד)].

ואם היתה לנו רשות הייתי מציע בס"ד ביאור נוסף מדוע אכן ובדוקא על דגל אפרים, היה מצויר ציור של **ולד**, והוא עם מאמר רז"ל במדרש פרקי רבי אליעזר (ס"פ מ"ח): "רבי עקיבא אומר נוגשי פרעה היו מכין לישראל לעשות תוכן לבנים בכפל, שנאמר ואת מתכונת לבנים אשר הם עושים תמול שלשום, והמצרים לא היו נותנים תבן לישראל, שנאמר תבן אין נתן לעבדיך, והיו ישראל מקוששין את הקש במדבר, והיו עומסין אותו בחמוריהם, ונשיהם ובניהם ובני בניהם ובנותיהם, והקש של מדבר היה

נוקב את עקיביהם, והדם היה יוצא ומתבוסס בחומר. רחל בת בנו של שותלח היתה הרה ללדת, ורמסה בחומר עם בעלה, ויצא הולד מתוך מעיה, ונתערב בתוך החומר, ועלתה צעקתה לפני כסא הכבוד, ובאותה הלילה ירד מיכאל המלאך והעלהו לפני כסא הכבוד, ואותו הלילה ירד הקב"ה והכה בכורי מצרים, שנאמר ויהי בחצי הלילה וה' הכה כל בכור עכ"ל.

ומבואר באר היטב שרחל בת שותלח שהיה בן **אפרים** (עיין בהגהות רד"ל שם), בעטיה ובסיבתה **נגאלו ישראל ממצרים**, אחר שצעקתה עלתה עד כסא הכבוד, כאשר **הולד** שלה יצא ונפל מתוך מעיה, ונתערב ונרמס בתוך החומר והטיט וכנ"ל, ולכן שבט **אפרים** בדוקא ציירו על דגלם צורת **רביא היינו ולד ילד**, לזכור ולהזכיר זכות זו שעמדה להם לישראל להגאל ממצרים ודוק היטב.

ודע כי חוכך אני בדעתי אם בפסוק "הבן יקיר לי אפרים אם ילד שעשועים" לא נתכוונו לרמוז גם לנפל של רחל בת שותלח בן אפרים וכנ"ל ועיין.

ומוסיף אני בס"ד ואומר שתרגום המיוחס ליונתן בן עוזיאל הולך לשיטתו, שבספר שמות (כ"ד י') על הפסוק: "ויראו את אלהי ישראל ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר", כה תרגם: "וזקפו נדב ואביהוא ית עיניהון, וחמוון ית יקר אלהא דישראל, ותחות אפיפורין דריגלוי דמיצע תחות כורסיה, כעובד אבן ספירינון, מידכר שיעבודא דשעבידו מצראי ית בני ישראל בטינא וכליבנין, והוון נשיא בטשן ית טינא עם גובריהון, הות תמן ריבא מפנקתא מעברתא, ואפילת ית עוברא ואיתבטש (נרמס) עם טינא, נחת גבריאלי ועבד מניה לבינתא, ואסקיה לשמי מרומא, ואתקניה אפיפורין (הדום) תחות גילוגדק (כסא) דמרי עלמא זיויה, הי כעובד אבן טבא והי כתקוף שפר שמיא כד הינון בריין מן ענניא".

חרי שגם תרגום המיוחס ליונתן בן עוזיאל סביר וקביל המעשה הנורא עם אותה "ריבא מפנקתא מעברתא", והיא רחל בת אפרים וכמפורש בפרקי דרבי אליעזר ודוק היטב.

ובמנהגו נמשך התרגום המיוחס ליונתן אחרי מדרש פרקי רבי אליעזר, ובחיבורי תורת יעקב (סימן ה' אות ב') הבאתי שרוב ככל דברי התרגום המיוחס ליונתן על ספר בראשית מקורם במדרש פרקי רבי אליעזר,

מוגיד דבריו ליעקב | חידו"ת לפרשת במדבר

וכמו שכתב כן הגאון רד"ל ז"ל בביאורו היקר לפרקי רבי אליעזר (פמ"ח אות קל"ז): "מה שכתב בתרגום יונתן, נתכוין לדברי הפרקי רבי אליעזר, וכמו שכתבתי לעיל (במבוא לספר אות ב' די"ב ע"ג) **שתמיד דברי התרגום יונתן לקוחים מפרקי רבי אליעזר**", והרד"ל ז"ל שם בביאורו (פ"ט אות ג') כתב: "תרגום יונתן מעתיק תמיד ממדרש פרקי רבי אליעזר" ע"ש. ועיין עוד בחיבורי הדר יעקב ח"ג (סימן ד') עיין שם. [ועיין גם בחיבורי הדר יעקב ח"ב (סימן כ' הערה ו')].

והשתא אדכרן מילתא מה שעלה בדעתי בס"ד בהיותי לומד בשיבת "תושיה" תפרח [שנת תש"ל לפ"ק] דבעניותי ברור אצלי שהתרגום המיוחס ליונתן שתרגם על הפסוק "לבנת הספיר", ענין זה שהנפל של רחל איתבטש עם טינא ואותו עשו לבניה והדום תחת כסא הכבוד, דרש "לבנת" מלשון "לבנה" שהנפל שנרמס עשאוהו "לבנה" וכנ"ל, ודרש "ספיר" מלשון "שפיר" ושליה, ושפיר הוא **הנפל היוצא מרחם האשה**, וכמו שכתב רש"י ז"ל בפירושו לספר מיכה (א' י"א) ועיין רש"י ז"ל ברכות (ד' א') ודוק.

וראה נא ראה שראיתי בס"ד שתיבות הפסוק "כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר", עולים בגימטריא בדקדוק נמרץ "ולד של רחל בת שותלח בן אפרים", ובאופן קצת אחר "כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר", עולה בגימטריא "זה היה עובר דרחל בת בנו דשותלח בן אפרים", ובאופן נוסף "ותחת רגליו כמעשה לבנת הספיר וכעצם השמים לטהר", עולה בגימטריא "זה ולד של רחל בת בנו של שותלח שנתערב בטיט", וגם בעיני יפלא.

ב. בענין פטירת נדב ואביהוא

במדבר (ג' ד'): "וימת נדב ואביהוא לפני ה' בהקרבתם אש זרה לפני ה' במדבר סיני, ובנים לא היו להם, ויכהן אלעזר ואיתמר על פני אהרן אביהם".

וראיתי לרבינו הגדול החתם סופר ז"ל בספר תורת משה שם שכה כתב: "וימת נדב ואביהו וגו', ובנים לא היו להם ויכהן אלעזר ואיתמר על פני אהרן אביהם, יש לדעת כיון דאלעזר ואיתמר נולדו אחר נדב

ואביהו, ולהם כבר היו בנים גדולים שהיו מיוצאי מצרים, אם כן מאי טעמא נדב ואביהו לא נשאו נשים במצרים, ואז עדיין לא היה להם במה להתגאות. ועל כרחין פשוט שלא נשאו נשים כבן עזאי שנפשו חשקה בתורה, וכבר במצרים היה אהרן קדוש ה' ונביא לישראל, ואלו בניו היו גדולים ברול הקודש ונפשם חשקה בזה, ולא נשאו נשים שלא יתבטלו ממחשבתם הקדושה, ומה שאמרו מתי ימותו שני זקנים הללו ואני ואתה ננהיג הדור, על דרך קובלנא אמרו כן, הרי על כרחין סוף שיוטל עלינו עול הציבור, ולא נוכל לעסוק בתורה כראוי, ואם כן אם לא עכשיו אימתי על כן לא נשאו, ומה שאמרו במדרש כמה בתולות נתענגנו כי המתינו להנשא לנדב ואביהו, גם הבתולות חשבו מתי ימותו הזקנים ויהיה אחד מאלה כהן גדול ועל כרחו ישא אשה [דהא צריך להיות לו אשה וגבי יום הכיפורים כתיב וכפר בעדו ובעד ביתו ביתו זו אשתו] ועל כן המתינו עליהם" עכ"ל ועיין שם.

וראיתי בספר חתם סופר על התורה (ר"פ שמיני ד"ט רע"ב) ששם רבינו החתם סופר ז"ל כתב: "וימת נדב ואביהו וגו' ובנים לא היו להם, יש לדעת מאי טעמא תלה בבנים לא היו להם, והיה לו לכתוב ונשים לא היו להם, אבל יראה שרוצה להודיע לנו הטעם שלא נשאו נשים, משום שבנים לא היו להם, פירוש כי היו נשות ישראל כולם בחזקת שבויות במצרים, כי אם בגופם שלטו בנשותיהם לא כל שכן, עד שהעיד עליהם הקב"ה הראובני והחנוכי כידוע, ואם כן על כל פנים מדינא היו אסורות לכהן, ואף על גב דהנשואות קודם מתן תורה לאהרן ולבניו היו מותרות לקיימן, כמו כהן גדול שאירס האלמנה ונתמנה להיות כהן גדול דמותר לקיימה [כיבמות ס"א א'] והכי נמי כן, מכל מקום הם שלא נשאו קודם מתן תורה, ע"כ גם לאחר מתן תורה לא נשאו, משום שנעשו כהנים ואסורים בהם, ואף על גב דמן התורה מותרת משום דנאמנת לומר לא נבעלתי ואוקמה בחזקת היתר, מכל מקום אין חזקתה מועיל לבניה להתירם לכהונה, עיין פלוגתת רש"י ותוספות גבי ינאי בקידושין (ס"ו א'), וכל שהבנים חללים אסור באמה, דלא יקח משום לא יחלל זרעו עיין פרק עשרה יוחסין, והיינו דאמר ובנים לא היו להם שיהיו חללים לפי דעתם, על כן לא נשאו נשים, ומכיון שלא נשאו נשים, ממילא לא היו ראויים לעבוד ביום הכיפורים, נמצא שחטאו בקטרת זרה" ורפח"ח עיין שם.

מגיד דבריו ליעקב | חידו"ת לפרשת במדבר

לג

ויש לי להבין שהרי רבינו החתם סופר ז"ל עצמו בספר תורת משה הנ"ל הביא מדרש חז"ל שאמרו "כמה בתולות נתענגנו כי המתינו להנשא לנדב ואביהו", ואם כן היו נשים כשרות לנדב ואביהו ולא כולם היו בחזקת שבויות, ולמה לא לקחו מהם לנשים, ועיין.

ומצאתי המדרש שהביא בתורת משה, והוא בויקרא רבה (פ"כ ס"י): "רבי לוי אמר שחצים היו [נדב ואביהו] הרבה נשים היו יושבות עגונות ממתנות להם, מה היו אומרים [נדב ואביהו] אחי אבינו מלך, אחי אמנו נשיא, אבינו כהן גדול, ואנחנו שני סגני כהונה, אי זו אשה הוגנת לנו. רבי מנחמא בשם רבי יהושע בן נחמיה אמר בחוריו אכלה אש, למה בחוריו אכלה אש - משום בתולותיו לא הוללו", וכן הוא במדרש תנחומא (פרשת אחרי מות ס"ו), והובא בתוספות על התורה מהדורת דעת זקנים ויקרא (ט"ז א'), ובביאור רבינו בחיי לתורה ז"ל ויקרא (ט"ז ל"ג), ובמדבר (ו' כ"ג).

ומבואר להדיא שהטעם שנדב ואביהו לא נשאו נשים, לא מפני שהיו אסורות עליהם מתורת שבויות, אלא מותרות היו להם, אלא שלא רצו להנשא כדכתב רבינו בחיי הנ"ל, ומהטעם שאמר רבי לוי כנ"ל ועיין. (ודוק בדברי רש"י תהלים ע"ח ג').

לעיל הובאו דבריו רז"ל הנוראים בסיבת פטירת נדב ואביהו, ולחומר ענין "בין אדם לחבירו", ולחובת הזהירות העצומה בדבר, חשבתו לנכון להביא כאן דברים מחרידים שגילה, רבינו הגדול, מופת הדור, שר התורה ועמוד ההוראה, הגאון בעל דובב מישרים מטשעבין זצ"ל זיע"א.

הנה ראיתי לג"ר אברהם גולדשמיט שליט"א, ר"מ ודיין טאראנטא, במאמר הספד וקינה על סילוקו של צדיק, הגאון הגדול רבי חיים קרייזווירט זצ"ל, הנדפס עתה בקובץ התורני היקר "מוריה", אלול תשס"ב (גליון רפ"ו דף פ"ז) שכתב: "היה מרגלא בפומיה דרבינו הגדול רבי חיים קרייזווירט זצוק"ל מעשה נורא, ושמעתי אנכי מפי רבינו כמה וכמה פעמים, בראשונה לפני כארבעים שנה, ובאחרונה בשבת חול המועד סוכות שנה זו תשס"ב.

וזה לשון המעשה: שמעתי מהגאון רבי אלחנן הלפרין שליט"א מלונדון, תלמיד מרן הגאון מטשעבין בעל דובב מישרים זצוק"ל, שאמר לו

הגאון מטשעבין בזו הלשון "כאשר הייתי בגלות בבוכרה, פגשתי שם חכם מקובל אחד, ושאלתיו מה חרי האף הגדול הזה [ר"ל חורבן יהדות אירופה בשנות הזעם הי"ד], ואמר לי על שני דברים, על שבזו את התורה, ועל שעיגנו את בנות ישראל, עד כאן דבריו של מרן הגאון מטשעבין ז"ל.

וביאר את הדברים רבינו הגדול רבי חיים זצ"ל, ואמר מפני שבאותו הדור היו בפולין שתי מכות מדינה, הראשונה שהיו אנשי שררה תקיפים ואלימים, והיו קונים את הרבנות בעיירות עבור קרוביהם ושמשיהם, והרבה מהם לא הגיעו להוראה, והיתה התורה בבזיון גדול. והמכה השניה, אשר בחורי ישראל לא היו נגשים לשידוך, אלא אם כן הובטח להם ממון חשוב, ובפולין היו משפחות רבות שלא היה באפשרותם לזה, ואלפי בנות ישראל היו מעוגנות, עד כאן לשון רבינו הגדול רבי חיים ז"ל.

והנה הכל יודעים כי מרן הגאון מטשעבין זצ"ל, היתה אומנותו גם בפלך השתיקה, ומי הרעישו לספר באזני תלמידיו את הדברים הנוראים הללו, אין זאת אלא שצוואה ציוה לנו, שבאם חלילה יגיעו ימים קשים, וצרות רבות על ישראל רח"ל, תדעו בנפשכם כי שני הדברים הללו ביזוי התורה, ועיגון בנות ישראל, קופצים המה בראש כל עוונות, וכאשר תמסרו נפשכם לתקן אותם, או אז יסור חרון אף ה' מישראל, ועל כן היה המעשה הזה מרגלא בפומיה דרבינו הגדול רבי חיים ז"ל, לזרז ולעורר לתקן הדברים.

ויש לנו להבין מדוע עוונות אלו דווקא קופצים בראש המקטרגים, והנה המתבונן בכל דברי הימים של עם ישראל מאז בריאת העולם, כל הגזירות והעונשים שנחתמו על אומות העולם כולן - הקטרוג שחתם גזר הדין היתה זעקת הנגזל, הצעקה, הבכי של מי שעשו לו עוול, עינו אותו, רימו אותו, דחו אותו, וביזו אותו שלא כדין, וכן מצינו במשכון (שמות כ"ב כ"ו) כאשר אינו משיבו ללוה מה כתיב: והיה כי יצעק אלו ושמעתי וגו'. [ועיין ראב"ע ורמב"ן שם].

חנה המבול נחתם על הגזל בזעקת הנגזל, (כסנהדרין ק"ח ב'), וכן בסדום אחרי נ"ב שנה של חטאים כבדים, נחתם הדין על "הכצקתה" של אותה ריבה שהרגוה במיתה משונה (שם ק"ט ב' ורמ"ה ז"ל שם), וכן עונשם של המצרים החל אחר שהיה פרעה שוחט תינוקות ישראל ורוחץ בדמם,

וכתיב באותו ענין "ויזעקו ותעל שועתם אל האלהים" (שמות ב' כ"ג ורש"י ויונתן), ובחרבן בית שני אמרו בגיטין (נ"ח א') במעשה דשוליא דנגרי שנתן עיניו באשת רבו, וסיבב בערמה שיגרשנה רבו, והוא נשאה ורבו היה חייב ממון לשוליא, והיה משרתו בחובו, והיו הם אוכלים ושותין, והוא היה עומד ומשקה עליהן, והיו דמעות נושרות מעיניו ונופלות בכוסיהן, ועל אותה שעה נחתם גזר דין ע"ש.

והיינו שנשתנו לרעה עוונות הללו והמה מקטרגים, כי עלתה זעקת בנות ישראל הכשרות השמימה, וכי מה עוול עשו הן שאין להן ממון או יחוס או יופי, ואמרו בסוף מסכת תענית קחו מקחכם לשום שמים ותנן התם באותו ענין שקר החן והבל היופי אשה יראת ה' היא תתהלל, עד כאן מדברי הרב הנ"ל שליט"א, עיין שם שהאריך גם בענין העון השני של ביזוי התורה.

ואלו דברי הגאון המובהק ז"ל בספר באר שבע סנהדרין (ק"ח א'): "הקב"ה מוותר יותר על העבירות שבינו לבין הבריות, מן העבירות שבין אדם לחבירו, כמו שמצינו באנשי סדום דכתיב בבראשית (י"ח כ') ויאמר ה' זעקת סדום ועמורה כי רבה וחטאתם כי כבדה מאד. ורוצה לומר זעקת סדום ועמורה כי רבה, היינו העבירות שבינם לבריות, שהבריות זועקים עליהם אל הקב"ה, וחטאתם כי כבדה מאד היינו העבירות שבינם לשי"ת, ואחר כך כתיב שם (פסוק כ"א) ארדה נא ואראה הכצעקתה הבאה אלי עשו כלה, רצה לומר על וחטאתם כי כבדה מאד, דהיינו העבירות שעשו ביני לבינם אני רוצה לוותר להם, ולא ארד ואראה רק על הכצעקתה הבאה אלי, דהיינו על זעקת סדום ועמורה כי רבה, כענין שנאמר כי יצעק אלי ושמעתי כי חנון אני, ואין לך צעקה גדולה בכל העבירות שבין אדם לחבירו כמו מהנגזל, הלכך לא נחתם גזר דינם אלא על הגזל, עד כאן.

ונראה לי בס"ד מקור נפתח שעל עיגון בנות ישראל יש עונש נורא של מיתה, ודייקא בשריפה, והם דברות קדש של חז"ל במדרש ויקרא רבה (פ"ב ס"י): "רבי לוי אמר שחצים היו [נדב ואביהו], הרבה נשים היו יושבות עגונות ממתנות להם, מה היו אומרים אחי אבינו מלך, אחי אמנו נשיא, אבינו כהן גדול, ואנחנו שני סגני כהונה, אי זו אשה הוגנת לנו. רבי מנחמא בשם רבי יהושע בן נחמיה אמר (תהלים ע"ח ס"ג) בחוריו אכלה אש ובתולתי לא הוללו, למה בחוריו אכלה אש - משום בתולותיו לא הוללו,

ועיין בפירוש מהרז"ו ועץ יוסף על המדרש שם, והובאו דברי המדרש בפירוש תוספות על התורה מהדורת "דעת זקנים" ויקרא (ט"ז א'), ובביאור רבינו בחיי ז"ל על התורה ויקרא (ט"ו ל"ג) ובמדבר (ו' כ"ג) עיין שם.

והדברים מחרידים, נדב ואביהו שעליהם אמר משה רבינו ויקרא (י' ג'): "הוא אשר דבר ה' בקרובי אקדש", ופירש רש"י ז"ל משם חז"ל "אמר לו משה לאהרן, אהרן אחי יודע הייתי שיתקדש הבית במיודעיו של מקום, והייתי סבור או בי או בך, עכשיו רואה אני שהם גדולים ממני וממך", הרי שנדב ואביהו גדולים היו ממשה ואהרן בבחינת מה, ולא הועיל כלום ונענשו ומתו נדב ואביהו, וטעמו של דבר על שעיגנו בנות ישראל, צא וראה כמה קשה ענין בין אדם לחבירו, ובפרט ענין עיגון בנות ישראל, דוק והבן הרבה... והשי"ת ברחמיו יצילנו מזה והדומה לזה, ויעזרנו ממכשול כל דהוא בעיני בן אדם לחבירו, ויזכנו לעובדו בלבב שלם, אנחנו וזרענו וזרע זרענו עד עולם אכ"ר.